

Bolj kot denar, birokracija hromi našo kulturo

»Kljub tarnanju se je kulturi godilo lepo« je bil naslov kratkega prispevka na naslovni strani Dela, 9. februarja 2018. Morda se je res, in jamrajo zato, da jim ne bilo slabše. Glede na vse »tarnanje« o zapostavljenosti naše kulture je bil ta naslov malo presenetljiv. Če poslušamo, gledamo in beremo je obratno, kulturi se godi zelo slabo, celo vsako leto slabše. Je to res? Moj prispevek nima namena takšnim ali drugačnim sporočilom o naši kulturi oporekati, želim le opozoriti na moja opažanja »iz baze«, kjer že več kot desetletje delujem kot ljubiteljski kulturni manager. Moja naloga, kot predsednika konkretnega podeželskega kulturnega društva, ki to leto praznuje častitljivo 110-letnico svojega uspešnega kulturnega delovanja, je ohranjati bogato kulturno tradicijo, spodbujati kulturno delovanje, usklajevati delo in ne nazadnje, zagotavljati tudi pogoje (denar) za to. Pri tem pa ni malo, težav, ki pa so ob dobrih programih in še boljši volji vseh vpletenih kulturnikov amaterjev obvladljive (amater je po mojem prepričanju človek, ki se z nečem, na primer s kulturo, ukvarja ljubiteljsko, brez denarnega nadomestila, vendar glede pristopa in odgovornosti na profesionalen način). Pri tem pa v tej »dolini Šentflorjanski«, kot je zelo slabšalno, celo zaničevalno dejal slavnostni govornik na nedavni državni proslavi, ni največji problem neprimeren odnos oblasti, ki za to namenja vedno premalo denarja, ampak po mojem globokem prepričanju v birokraciji na državni in morda še bolj na občinskih ravneh.

V naši občini deluje nekaj desetih različnih kulturnih društev in nevladnih organizacij, ki ima vsaka svoj program dela, neko območje delovanja, cilje in prioritete, ki jih zasleduje, svoj proračun ter odgovornost do »svojih volivcev«. Če v ta namen zanemarim vse drugo, sta prioriteta program dela in sredstva zanj. Pridobivamo jih na več načinov: s svojo dejavnostjo (vstopnine), darovi sponzorjev in pretežno občinski proračunski denar. To pomeni, da so sredstva vnaprej določena in seveda omejena. Vsi uporabniki tega proračuna ga črpamo na osnovi obsega in še zlasti kakovosti svojih programov, kar je prav. Programe dela ocenjujejo občinske komisije in po določenem času nas o rezultatih obvestijo, na kar se lahko pritožimo, ali pa ne. Moja ocena takšnega dela je po desetletju amaterskega delovanja na tem področju naslednja. Če so programi po obsegu in še zlasti kakovostno primerni, če je naša pripravljenost za ljubiteljsko delo na visoki ravni, če smo izjemno varčni, dobro organizirani, iznajdljivi in ne vem kakšni še, potem je denarja za najnujnejše kar dovolj. V nasprotnem primeru ga ni in smo potem vsi »Šentflorjanci« in kritiziramo vse mogoče »instance«, še posebej državo in njeno oblast, kako je mačehovska do kulture. Naj omenim še možnost črpanja državnega denarja prek različnih skladov in še zlasti prek Javnega sklada kulturnih dejavnosti (znani JSKD), ki pa prav tako, kot preje opisana občinska procedura, zahteva določen bolj zahteven birokratski postopek s kopico bolj ali manj potrebnih podatkov in poročil. Težava nastopi tudi pri realizaciji teh sredstev, pri pojasnjevanju, dokazovanju porabe, kar je tudi prav, vendar ne v takšne podrobnosti, v medletnih in končnih poročilih, kot se od nas zahtevajo. Zaradi tega marsikoga mine potrpljenje in odneha. Prijatelji in kolegi mi pravijo, raje dobim kakšnega sponzorja (le ti pa se dobijo le na osnovi dobrih poznanstev ali prijateljstev), kot da se izgublja čas s to birokracijo.

Posebno vprašanje, vsaj na podeželju, ki v Sloveniji predstavlja večino ljubiteljske kulture, je plačevanje različnih majhnih storitev, ki jih za kvalitetno kulturno dejavnost nujno potrebujemo. To je, na primer, peka domačega kruha in priprava izdelkov domače obrti, brez katerih ni prikaza lokalne kulinarike in ljudske kulture.

nekaj hlebec domačega kmečkega kruha, ni mogoče plačati, ker nima prijavljene dejavnosti in zaradi tega tudi ne bančnega računa. Ko smo podobno vprašanje na enem seminarju pred kakšnim letom postavili republiški inšpektorici, je odvrnila: »Ustavite črni fond!«

Pa še nekaj opažamo in doživljamo na podeželju, kjer ima kultura izjemno tradicijo in je težko pogrešljiv sestavni dela našega življenja. V naših krajih, kljub zelo pestremu domačemu izboru, občasno povabimo kakšne znane glasbene ansamble in druge vrste umetnikov, ki so praviloma espeji s svojim tekočim računom. Za plačilo imajo najraje denar na roko. Mimo davkarije. Zato so ti kulturniki uradno podplačani, dejansko pa je stanje precej drugačno. Potem pa pred kamere, tu smo ubogi »Šentflorjanci«.

Naslednje vprašanje glede naše osiromašene kulture pa je, kdo vse od kulturnikov je »na državnih jaslilih«. Poleg znanih in zaslužnih so nekateri takšen status pridobili po povsem drugih merilih, ki bi odražali kakovost. Ne tako star primer pisatelja, ki je napisal preko 40 knjig, vendar od tega ni mogel živeti, ker njegovi izdelki niso bili dovolj brani. Ali pa javno objavljeni spisek državnih pokojnin, kjer bi človek pričakoval sama poznana in v kulturi uveljavljena imena. Žal pa ni tako. Še bi se dalo naštevati, vendar je za potrditev moje hipoteze: »ne le denar, birokracija in mimo vrste hromijo našo kulturo«, to dovolj.

Na osnovi kar dolgoletnih izkušenj v ljubiteljski kulturi si upam trditi, da je kljub vsemu denarja za dobre programe, v primerjavi s splošnimi potrebami, sorazmerno dovolj. Nekaterim pa malo več kritične samopodobe ne bi škodilo. Kljub temu verjamem, da se dogajajo nepravilnosti, kjer nekateri res pravi umetniki za svoje vrhunsko ustvarjanje in s tem družbeno zelo koristno delo niso dovolj dobro stimulirani. Državljanom s statusom svobodnega umetnika pa bi ob izpolnjevanju ustreznih meril morali zagotoviti dostojno življenje.

mag. Janez Zeni,
ljubiteljski kulturni manager

Pravice zavarovancev, ki so dokupili čas študija ali vojaškega roka po ZPIZ/92

Odrpito pismo

Spoštovani državni sekretar Peter Pogačar in direktor ZPIZ Marijan Papež, v tem prispevku se želim opredeliti do trditev v oddaji Odmevi (RTV SLO, 5. 1. 2018), da se pravni položaj in pričakovane pravice zavarovancev, ki so dokupili čas študija ali vojaškega roka na podlagi 216. člena zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ/92) s sprejemom ZPIZ-2 niso spremenile. V oddaji sta, g. Pogačar in g. Papež, zagovarjala zatečeno stanje, ki pa je krivično in predstavlja kršitev načela enakosti. Nekatere vaje ne navedbe ne držijo in so celo spretno prirejene ter predstavljene javnosti. Žal se osebno v oddaji nisem imel možnosti odzvati, ker je bila posneta vnaprej. Zato vaju vljudno prosim za dodatna pojasnila in izračune pravic zavarovancev, ki so po zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ/92) kupili in plačali prispevke za dobo služenja vojaškega roka in šolanja in zdaj v ureditvi, kot jo določa zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2), uveljavijo pravico do starostne ali predčasne pokojnine.

Omejujem se in opredeljujem do vajinih trditev v oddaji Odmevi, da se pravni položaj in pričakovane pravice zavarovancev, ki so dokupili čas študija ali vojaškega roka na podlagi 216. člena zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ/92), ki je veljal od 1. aprila 1992 s sprejemom ZPIZ-2, zlasti tudi glede na ureditev v ZPIZ-1, niso spremenile. Po ZPIZ/92 ni bilo nobene razlike v vrednotenju zavarovalne oz.